

УДК 005.6:37.014.6:502.131.1

DOI: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2026.27.18>**Рассадникова С.І.**кандидат економічних наук, доцент,
Міжнародний гуманітарний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8215-3649>**Rassadnykova Svitlana**

International Humanitarian University

**ЕКОЛОГО-ОРІЄНТОВАНІ ПІДХОДИ
В МЕХАНІЗМАХ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ОСВІТИ УКРАЇНИ
В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ****ENVIRONMENTALLY ORIENTED APPROACHES
IN THE MECHANISMS FOR MANAGING THE QUALITY
OF GENERAL SECONDARY EDUCATION IN UKRAINE
IN THE CONTEXT OF TRANSFORMATIONAL PROCESSES**

У статті обґрунтовано актуальність та систематизовані ключові проблеми реалізації еколого-орієнтованих підходів у механізмах управління якістю загальної середньої освіти України в умовах сучасних трансформаційних процесів. Розкрито теоретико-методичні засади інтеграції принципів сталого розвитку в систему внутрішнього забезпечення якості освіти. Проаналізовано вплив децентралізації, реалізації Концепції «Нова українська школа», цифровізації управлінських процесів та викликів воєнного стану на формування екологічної складової освітнього середовища. Визначено напрями удосконалення стратегічного та операційного менеджменту закладу освіти. Обґрунтовано доцільність адаптації бізнес-моделей управління якістю для формування екологічної культури учнів, підвищення ресурсної ефективності та забезпечення стійкості закладу освіти в умовах невизначеності.

Ключові слова: освітній менеджмент, якість освіти, заклад освіти, модернізація освіти, інноваційні технології, трансформаційні процеси, сталий розвиток.

The article substantiates the relevance and systematizes the key problems of implementing environmentally oriented approaches in the mechanisms for managing the quality of general secondary education in Ukraine under contemporary transformational conditions. The theoretical and methodological foundations for integrating sustainable development principles into internal quality assurance systems of educational institutions are determined. The impact of decentralization reform, implementation of the New Ukrainian School concept, digitalization of management processes, financial transformations, and challenges caused by martial law on shaping the ecological dimension of the educational environment is analyzed. It is argued that the quality of general secondary education should be interpreted not only through academic achievements and organizational efficiency, but also through the institution's capacity to form students' environmental culture, ensure resource efficiency, strengthen environmental responsibility, etc. The ecological component is considered an integral characteristic of educational quality rather than an additional or isolated educational activity. The directions for improving strategic and operational management of educational institutions are identified, including the development of environmental indicators within internal quality systems. The expediency of adapting business quality management models to the educational context is substantiated. Within these approaches environmental goals are integrated into institutional strategy, resource use is treated as a management object, continuous improvement practices foster ecological culture, and flexible management cycles enhance institutional resilience under uncertainty. The proposed framework, based on the analysis of Ukrainian regulatory documents and monitoring reports of

© Рассадникова С.І., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

the State Service for Education Quality, supports regulatory compliance and may be practically applied by school leaders and local authorities when integrating environmental indicators into institutional development strategies.

Keywords: *educational management, quality of education, educational institution, modernization of education, innovative technologies, transformational processes, sustainable development.*

Постановка проблеми. В умовах сучасних трансформаційних процесів проблема забезпечення сталого розвитку є актуальною для всіх інституцій, у тому числі закладів загальної середньої освіти (ЗСО), які виконують ключову суспільну місію – формування людського потенціалу. Глобальні екологічні виклики, зміна клімату, ресурсні обмеження, а також соціально-економічні й безпекові кризи зумовлюють необхідність переосмислення ролі закладу освіти не лише як простору передачі знань, а як інструменту суспільної трансформації у напрямі сталого розвитку. У цьому контексті якість ЗСО доцільно розглядати не лише через призму традиційних освітніх показників (результати навчання, успішність, освітні досягнення), а й з еколого-орієнтованого погляду (наскільки освітнє середовище, зміст навчання та організація шкільного життя сприяють формуванню відповідального ставлення до довкілля та готовності учнів діяти на засадах сталості).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика управління якістю освіти є предметом активних наукових дискусій як у вітчизняному, так і в зарубіжному науковому просторі. Разом з тим, у межах наявних підходів значно менше уваги приділяється системному поєднанню ідей менеджменту якості закладу освіти з парадигмою сталого розвитку та екологічної відповідальності, тобто переведенню екологічної складової з площини «виховання/просвіти» у площину управлінської результативності, вимірюваних показників та управлінського циклу ухвалення рішень.

Суттєвий масив праць присвячений екологічній освіті як змістовому напрямку та ціннісній основі освітніх програм підготовки майбутніх педагогів. Так, О. Повідайчик і О. Гринь розглядають концепцію сталого розвитку як основу неперервної екологічної підготовки майбутніх педагогів і підкреслюють, що гарантії збереження довкілля проявляються не лише у знаннях та вміннях, а й у соціокультурній поведінці та світогляді, а отже, освітня система має формувати екологічну культуру через неперервність екологічної освіти на засадах сталого розвитку [1]. У площині шкільної освіти це створює важливе підґрунтя для розуміння екологічної складової якості як результату, але не завжди дає інструментарій її управлінського вимірювання.

Паралельно розвивається напрям досліджень, пов'язаний із формуванням екологічної свідомості та екологічної культури здобувачів освіти на різних вікових етапах. Зокрема, І. Мельник узагальнює провідні концепти формування екологічної свідомості (на прикладі старших дошкільників), уточнює категоріальний апарат і підкреслює взаємозв'язок екологічної свідомості з цінностями, переконаннями та мотивами діяльності; також описує активні форми і методи її формування (проекти, ігри, екостежини тощо) [2]. Ці напрацювання важливі для розуміння педагогічних механізмів впливу, однак, на наш погляд, у контексті управління якістю ЗСО також потребують вимірюваних управлінських результатів (KPI), ресурсної логіки та оцінки ефектів.

Важливим теоретичним підґрунтям для «екологізації» управління якістю освіти є уточнення дефініції «екологічна культура» та її структурних компонентів. О. Сорочинська аналізує підходи до трактування екологічної культури як своєрідного «кодексу поведінки», що лежить в основі екологічної діяльності та поведінки, а також виокремлює два типи екологічної культури – природоцентричний і антропоцентричний [3]. Для менеджменту ЗСО це має прикладне значення: тип екологічної культури визначає спрямованість організаційних норм і практик школи (від «формально-інформаційних» заходів до системної зміни поведінкових та ресурсних практик).

Окремий пласт наукових публікацій пов'язаний з інтеграцією екологічної освіти з енергозбереженням та ресурсною ощадністю. С. Іщенко та П. Обухов наголошують, що екологічна освіта є ключовим інструментом формування відповідального ставлення до ресурсів, а енергозбереження – важливим компонентом цієї освіти [4].

Таким чином, екологізація змісту освіти, розвиток учнівської активності у сфері збереження довкілля зазвичай розглядаються у рамках екологічної освіти та виховання, а не як складова системи менеджменту якості ЗСО. Інтеграція екологічної компоненти у механізми управління якістю дозволяє перейти від «нейтральної» якості освіти до якості, що сприяє збереженню природного середовища й розвитку сталого суспільства. Таким чином, постає наукова й практична потреба в теоретичному обґрунтуванні та описі механізмів, за допомогою яких сучасні моделі управління якістю можуть бути інтегровані в управління екологічною складовою розвитку ЗСО.

Формулювання цілей статті. Метою даного дослідження є обґрунтування еколого-орієнтованих підходів у механізмах управління якістю закладу освіти в умовах трансформаційних процесів та визначення можливостей адаптації сучасних бізнесових моделей управління якістю для формування екологічної культури учнів і сталого розвитку шкільного освітнього середовища.

Виклад основного матеріалу. У цілях сталого розвитку ООН, імplementованих Україною, окремим елементом визначена «якісна освіта» – забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх; цей орієнтир закріплено на національному рівні як складову системи стратегічного планування сталого розвитку до 2030 року [5].

На рівні урядової імplementації затверджено завдання та індикатори досягнення ЦСР на період до 2030 року, визначено порядок збирання даних і їх оприлюднення Державною службою статистики, що робить «якісну освіту» не декларацією, а вимірюваним напрямом державної політики [6].

Водночас така рамка прямо пов'язана з екологічним виміром сталості: державна екологічна політика до 2030 року окремо підкреслює необхідність упровадження освіти в інтересах збалансованого (сталого) розвитку, екологічної освіти та виховання і просвітницької діяльності для формування екологічних цінностей у суспільстві [7].

У площині загальної середньої освіти цей зв'язок проявляється через перехід до компетентнісної моделі, де результатом вважається не лише обсяг засвоєних знань, а здатність діяти відповідально в складних соціо-екологічних системах [8]; саме тому мета освіти в українському законодавстві прямо співвіднесена із забезпеченням сталого розвитку України.

Концепція «Нова українська школа» (НУШ) закладає рамку, в якій ідеї сталого розвитку та екологічна грамотність стають наскрізними, а школа розглядається як простір формування практик відповідального споживання й здорового способу життя, що є передумовою для переходу до циркулярної економіки на рівні домогосподарств, громад і бізнесу [9].

Дотично цей підхід підтримується й секторальними стратегіями, зокрема у сфері управління відходами, де серед очікуваних результатів передбачено розвиток системи інформаційного забезпечення та інформування щодо об'єктів поводження з відходами і їхнього впливу на довкілля та здоров'я людини, тобто формування поведінкових змін через знання й прозорість.

У сучасних умовах екологічної, соціальної та безпекової нестабільності проблема забезпечення сталого розвитку виходить за межі вузько галузевих дискусій і перетворюється на базову рамку оцінювання ефективності всіх суспільних інституцій, зокрема закладів загальної середньої освіти. Школа вже не може розглядатися лише як простір трансляції знань та соціалізації дітей; вона дедалі більше постає як інструмент формування людського капіталу, здатного підтримувати збалансований розвиток суспільства, економіки й природного середовища. Саме тому якість загальної серед-

ньої освіти набуває нових смислів, що охоплюють не лише академічні досягнення та організаційну ефективність, а й екологічну відповідальність, ресурсну ощадність, безпечність освітнього середовища та сформованість у здобувачів освіти екологічної культури.

Розглядаючи якість ЗСО в еколого-орієнтованому вимірі, доцільно виходити з того, що будь-яка освітня система одночасно функціонує як соціальний, культурний та екологічний інститут.

У змісті навчання це проявляється передусім у формуванні ціннісних орієнтацій щодо відповідального використання ресурсів. Організація шкільного простору, своєю чергою, відображає реальні управлінські рішення щодо енергоспоживання, поводження з відходами та здоров'язбережувальних умов. Результативний вимір пов'язаний із рівнем сформованості екологічної грамотності та готовності учнів діяти у своїх громадах. Таким чином, екологічна культура виступає інтегральною характеристикою якості освіти, а не окремим «додатком» до традиційних освітніх результатів.

Концепція сталого розвитку задає рамку, у якій якісна освіта розглядається одночасно як ціль та як інструмент, оскільки трансформаційні процеси відкривають нові можливості для формування локальних «зелених» стратегій розвитку шкіл. Водночас вони посилюють дисбаланси між громадами за рівнем фінансової спроможності та управлінського досвіду, що потребує додаткових інструментів підтримки.

За таких умов якість освіти постає як ступінь готовності закладу не лише забезпечувати результативність навчання, а й генерувати зміни у ціннісних орієнтаціях учасників освітнього процесу, підвищуючи їхню чутливість до екологічних ризиків і здатність до відповідальної дії.

Зв'язок між якістю освіти та формуванням екологічної культури учнів можна інтерпретувати через категорію компетентностей для сталого розвитку. У фокусі опиняються не стільки фрагментарні екологічні знання, скільки здатність критично аналізувати інформацію щодо стану довкілля, бачити системні взаємозв'язки, співвідносити повсякденні практики з глобальними екологічними проблемами, приймати етично виражені рішення в ситуаціях невизначеності. Компетентнісний підхід, що закладений у Концепції «Нова українська школа», за своєю суттю співзвучний ідеям освіти для сталого розвитку, оскільки акцентує увагу на цінностях, відповідальності, ініціативності та здатності до командної роботи [8]. У цьому контексті якість ЗСО вимірюється не лише кількістю засвоєних навчальних тем, а й рівнем сформованості у випускників готовності до екологічно відповідального способу життя та участі у прийнятті рішень на рівні громади й держави.

Еколого-орієнтований підхід до управління якістю загальної середньої освіти в Україні розвивається на тлі масштабних трансформацій, що охоплюють систему публічного управління, освітню політику та фінансові механізми. Децентралізація влади, перерозподіл повноважень між центральними і місцевими органами, утворення об'єднаних територіальних громад призвели до того, що саме на рівні громади приймаються ключові рішення щодо мережі закладів освіти, інвестицій в інфраструктуру, енергоефективні заходи, екологічну безпеку шкільних територій. Це розширює можливості для локальних «зелених» стратегій, але водночас загострює проблему нерівності між громадами за ресурсним забезпеченням, управлінською спроможністю та ціннісними пріоритетами.

У табл. 1 систематизовані ключові проблеми реалізації еколого-орієнтованих підходів в управлінні якістю освіти на рівні школи.

Зазначені у табл. 1 проблеми є комплексними і пов'язані не лише з нестачею ресурсів, але і не достатньою управлінською практикою, у тому числі, через відсутність чітко зафіксованих цілей та вимірюваних результатів ефективності.

Запровадження Концепції «Нова українська школа» зумовило зміни не лише у змісті й методиці навчання, а й у розумінні ролі школи як інституції, орієнтованої на роз-

Таблиця 1

**Систематизація ключових проблем реалізації
еколого-орієнтованих підходів у закладі освіти**

Назва проблеми	Опис проблеми
Відсутність прописаних екологічних цілей та вимірюваних результатів	У внутрішніх системах забезпечення якості освіти зазвичай немає чітко виокремлених екологічних цілей та результатів для здійснення моніторингу
Епізодичність екологічних ініціатив	Немає єдиного управлінського підходу до екологічних ініціатив, вони, скоріше, носять разовий, поодинокий характер
Недостатність використання потенціалу трансформаційних процесів	Децентралізація, запровадження НУШ, зміна моделі фінансування та інші трансформації створюють основу для впровадження змін у контексті посилення еколого-орієнтованого підходу до якості освіти
Слабка інституціоналізація партнерств із місцевими громадами, бізнесом і громадськими організаціями	Недостатньо розвинена співпраця у сфері екологічної освіти з стейкхолдерами

Джерело: складено автором з використанням [10–11]

виток дитини, її автономію, критичність, здатність до співпраці. На рівні навчальних планів це знайшло відображення у включенні наскрізної змістової лінії «екологічна безпека та сталий розвиток», інтеграції екологічних тем у різні предмети природничого і суспільствознавчого циклів. Однак реалізація цих положень потребує відповідної зміни управлінських практик: формування шкільної політики, яка підтримує екологічні ініціативи учнів і педагогів, забезпечення ресурсів для проєктної діяльності, розбудови партнерств з місцевими екологічними НГО та бізнесом. За відсутності таких управлінських рішень екологічний компонент НУШ ризикує залишатися декларативним і не перетворюватися на реальну складову якості освіти.

Важливою складовою трансформацій є зміни у фінансових механізмах, зокрема запровадження формульного розподілу освітньої субвенції, розширення повноважень засновників закладів у частині використання коштів, поява програм, спрямованих на енергоефективну модернізацію шкільних будівель. З одного боку, це створює стимули для впровадження заходів з енергозбереження, утеплення, модернізації систем опалення та освітлення, що безпосередньо впливають на екологічний слід закладу. З іншого – за умов обмеженості ресурсів і конкуренції пріоритетів екологічні інвестиції можуть поступатися нагальним потребам, пов'язаним із безпекою, кадровим забезпеченням, ремонтом зруйнованої інфраструктури. Тому еколого-орієнтований менеджмент якості, на наш погляд, має включати аргументоване обґрунтування економічних і соціальних вигод «зелених» рішень, демонстрацію їх довгострокової окупності та внеску в підвищення якості освітнього середовища.

З позицій менеджменту, еколого-орієнтовані заходи доцільно оцінювати не лише як витрати, а як інвестиції у підвищення якості освітнього середовища, зниження експлуатаційних витрат, зростання довіри стейкхолдерів і довгострокову стійкість організації.

Особливий контекст для розгляду якості ЗСО становлять виклики повномасштабної війни, що супроводжуються руйнуванням чи пошкодженням значної частини освітньої інфраструктури, переходом до дистанційних і змішаних форматів навчання, підвищенням рівня стресу й вразливості учнів та педагогів. За таких умов екологічний вимір освіти набуває нових акцентів: безпека шкільних укриттів, психоемоційно підтримувальне, гуманізоване середовище, створення відновлювальних зелених просторів, залучення учнів до волонтерських екологічних і соціальних проєктів як способу подолання травматичного досвіду.

Моніторингові дані Державної служби якості освіти й аналітичні звіти міжнародних організацій підтверджують поглиблення освітніх втрат та нерівності, що вимагає від управлінців переходу до гнучких, адаптивних моделей забезпечення якості, заснованих на принципах безперервного вдосконалення та стійкості до криз [12].

У цьому контексті особливий інтерес становить можливість екологізації вже апробованих у бізнесі моделей управління якістю, зокрема TQM, Lean, Kaizen, Agile. Їх об'єднує орієнтація на процес, участь усіх зацікавлених сторін, використання даних для прийняття рішень і культура постійного вдосконалення, що робить ці підходи придатними для перенесення в освітнє середовище. Попередні дослідження доводять, що інтеграція зазначених моделей у шкільне управління сприяє підвищенню прозорості, зменшенню бюрократичних витрат, зміцненню командної взаємодії та розвитку лідерства. Так, В. Горбаньова обґрунтовує, що інтеграція інноваційних бізнес-моделей управління якістю в освітній менеджмент дозволяє перейти від формально-контрольної моделі до адаптивної системи, зорієнтованої на результативність, стейкхолдерів і безперервне вдосконалення, що є принципово важливим для включення екологічних цілей і показників у політику якості закладу освіти [13].

Еколого-орієнтований вимір дозволяє переосмислити їх зміст: у TQM екологічні цілі та індикатори якості включаються в загальну політику закладу; Lean інтерпретує марнотратство ресурсів, надмірне споживання енергії, нераціональне використання матеріалів як види «втрат», що підлягають усуненню; Kaizen акцентує увагу на дрібних, але систематичних змінах, які поступово формують екологічну культуру колективу; Agile забезпечує гнучкість управління екопроектами, дозволяє швидко адаптувати діяльність закладу до змін нормативного, ресурсного чи безпекового середовища.

Розбудова еколого-орієнтованої системи управління якістю в закладі загальної середньої освіти передбачає комплексну трансформацію організаційних практик. Внутрішня система забезпечення якості має виходити за рамки формальної відповідності вимогам і фіксувати екологічні аспекти діяльності: від аналізу стану освітнього середовища та інфраструктури до оцінювання рівня екологічної компетентності учасників освітнього процесу.

У стратегічних документах закладу доцільно окреслювати не лише освітні, а й екологічні цілі, конкретизовані через вимірювані показники, узгоджені з пріоритетами громади. Ученівське самоврядування, батьківська громадськість, місцевий бізнес і органи влади розглядаються як повноцінні стейкхолдери, які можуть впливати на формування й реалізацію «зеленої» шкільної політики.

Цифровізація управлінських процесів значно розширює можливості для еколого-орієнтованого менеджменту якості. Використання електронних журналів, систем дистанційного навчання, цифрового документообігу одночасно зменшує паперові витрати та створює базу даних для аналітики. Цифрові панелі результатів, інтегровані в систему внутрішнього моніторингу, здатні відображати не лише академічні досягнення, а й показники ресурсоспоживання, участі учнів у екологічних ініціативах, рівень задоволеності безпечністю й комфортом шкільного середовища. Така аналітика дозволяє керівникові закладу переходити від інтуїтивних рішень до обґрунтованого планування, своєчасно виявляти проблеми й коригувати стратегії розвитку.

Разом з тим, запровадження еколого-орієнтованих підходів в управлінні якістю загальної середньої освіти супроводжується низкою бар'єрів, що мають як інституційний, так і культурний характер. Недостатня автономія багатьох шкіл, жорстка регламентація управлінських процедур, нестача фінансових і кадрових ресурсів, перевантаженість педагогів звітністю та низький рівень сформованості культури аналітики знижують готовність колективів до системних інновацій. Водночас саме орієнтація на сталість, ресурсну ефективність і екологічну відповідальність може стати тим символічним ядром, яке об'єднує учасників освітнього процесу навколо спільної ціннісної мети. Еколого-орієнтований менеджмент якості, базований на принципах TQM, Lean,

Kaizen та Agile, дає змогу поєднати вимоги нормативної відповідності із запитом суспільства на безпечну, людиновимірну і природоузгоджену школу, здатну діяти в умовах постійних трансформацій і водночас забезпечувати довгостроковий внесок у сталий розвиток України.

Висновки. Забезпечення якості загальної середньої освіти в Україні в умовах глибоких трансформацій неможливо розглядати поза рамками концепції сталого розвитку. Якість ЗСО набуває еколого-орієнтованого змісту, коли охоплює не лише академічні результати й організаційну ефективність, а й здатність закладу освіти формувати екологічну культуру учнів, забезпечувати безпечне, ресурсоефективне та людиноцентричне освітнє середовище, сприяти відповідальному ставленню до довкілля та готовності діяти на засадах сталості. Освітня система у такому вимірі постає як соціальний, культурний і водночас екологічний інститут, у якому зміст навчання, організація шкільного простору та результати освітнього процесу формують цілісний простір для розвитку компетентностей сталого розвитку.

Виявлено, що трансформаційні процеси – децентралізація управління, реалізація Концепції «Нова українська школа», зміни фінансових механізмів, цифровізація та виклики повномасштабної війни – створюють суперечливий, але потенційно продуктивний контекст для впровадження еколого-орієнтованого менеджменту якості. З одного боку, вони посилюють роль місцевих громад, відкривають можливості для локальних «зелених» стратегій, інституціоналізують екологічну безпеку та сталий розвиток як наскрізну освітню лінію. З іншого боку, зростає нерівність ресурсів і управлінських спроможностей між громадами, загострюються проблеми безпеки, освітніх втрат і психологічної вразливості учасників освітнього процесу, що вимагає від керівників шкіл переходу до гнучких, адаптивних моделей забезпечення якості з урахуванням екологічного виміру.

Обґрунтовано, що адаптація до освітнього контексту бізнесових моделей управління якістю (TQM, Lean, Kaizen, Agile) створює методологічні підвалини для формування еколого-орієнтованих механізмів управління якістю ЗСО. У межах цих підходів екологічні цілі та показники інтегруються у політику та стратегію закладу освіти, марнотратство ресурсів розглядається як об'єкт управлінського впливу, дрібні, але систематичні поліпшення стають засобом формування екологічної культури колективу, а гнучкі управлінські цілі забезпечують здатність школи швидко реагувати на нормативні, ресурсні та безпекові виклики. Вважаємо, що еколого-орієнтована система управління якістю, побудована на цих засадах, дозволяє поєднати відповідність державним вимогам із суспільним запитом на безпечну, стійку й природоузгоджену школу, яка здійснює реальний внесок у сталий розвиток громади та держави.

Отримані результати мають практичну цінність для керівників закладів загальної середньої освіти, органів місцевого самоврядування та управлінців публічного сектору, які реалізують функції стратегічного й операційного менеджменту в умовах сталого розвитку.

Перспективи подальших досліджень вбачаються в емпіричній перевірці результативності конкретних еколого-орієнтованих управлінських практик у закладах загальної середньої освіти різних типів і підпорядкування, розробленні системи індикаторів моніторингу екологічної складової якості освіти, а також у теоретико-методичному обґрунтуванні моделей підготовки та професійного розвитку керівників ЗСО в логіці сталого розвитку.

Список використаних джерел:

1. Повідайчик О. С., Гринь О. В. Концепція сталого розвитку як основа неперервної екологічної підготовки майбутніх педагогів. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота.* 2024. Вип. 1(54). С. 154–157. DOI: <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2024.54.154-157>

2. Мельник І. М. Формування екологічної свідомості старших дошкільників у контексті викликів сучасності. *Інноваційна педагогіка*. 2024. Вип. 69. Т. 1. С. 229–234. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/69.1.44>
3. Сорочинська О. А. Формування екологічної культури школярів у процесі позакласної еколого-натуралістичної роботи. *Педагогічні науки*. URL: <https://eprints.zu.edu.ua/15973/1/%D0%BA%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0.pdf>
4. Іщенко С., Обухов П. Екологічна освіта та енергозбереження: формування свідомого підходу у майбутніх покоління. *Молодь і ринок*. 2024. № 10 (230). С. 82–86. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.314191/>
5. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>
6. 17 цілей, щоб змінити наш світ. URL: <https://sdg.ukrstat.gov.ua/uk/>
7. Герасимчук О, Кірейцева А, Мельниченко І. Критерії та показники оцінки якості підготовки фахівців з екології. *Нові технології навчання*. 2020. № 1(94). С. 73–78.
8. Державний стандарт базової середньої освіти. Постанова КМУ № 898 від 30.09.2020 року. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/
9. Нова українська школа. Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/nova-ukrainska-shkola>
10. Khademi S., Budke A. Challenges and solutions to implementing education for sustainable development in geography classes: an international comparison of geography teachers' perceptions (Germany-NRW and Iran). URL: <https://www.frontiersin.org/journals/education/articles/10.3389/educ.2025.1619566/full>
11. Borg C., Gericke N., Höglund H.-O., Bergman E. The barriers encountered by teachers implementing education for sustainable development: discipline bound differences and teaching traditions. *Research in Science & Technological Education*. 2012. URL: <http://dx.doi.org/10.1080/02635143.2012.699891>
12. Пропозиції та рекомендації за результатами загальнодержавного моніторингового дослідження якості освіти у закладах загальної середньої освіти в умовах воєнного стану. II ЕТАП (2023/2024 навчальний рік). Державна служба оцінки якості освіти. URL: https://znayshov.com/News/Details/propozytsii_ta_rekomendatsii_za_rezultatamy_monitorynhovyykh_doslidzhen_z_pytan_diahnostyky_ta_podolannia_osvitnikh_vtrat_u_sferakh_zahalnoi_serednoi_osvity_provedenykh_u_2024_rotsi
13. Горбаньова В.О. Управління якістю освіти: інтеграція інноваційних бізнес-моделей у систему освітнього менеджменту. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. Вип. № 4 (138). 2025. С. 85–90. DOI: <https://doi.org/10.32782/1814-1161/2025-4-13>.

References:

1. Povidaichyk O., Hryn O. (2024). Kontseptsiiia staloho rozvytku yak osnova neperervnoy ekolohichnoy pidhotovky maibutnykh pedahohiv [The concept of sustainable development as a basis for continuous environmental training of future teachers]. *Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: Pedagogy. Social Work*, vol. 1 (54), pp. 154–157. DOI: <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2024.54.154-157>
2. Melnyk I. (2024). Formuvannia ekolohichnoy svidomosti starshykh doshkilnykiv u konteksti vyklykiv suchasnosti [Formation of environmental consciousness of senior preschool children in the context of modern challenges]. *Innovative Pedagogy*, vol. 69, no. 1, pp. 229–234. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/69.1.44>
3. Sorochynska O. Formuvannia ekolohichnoy kultury shkoliariv u protsesi pozaklasnoi ekoloho-naturalistychnoi roboti [Formation of environmental culture of schoolchildren in extracurricular ecological and naturalistic activities]. *Pedagogical Sciences*. Available at: <https://eprints.zu.edu.ua/15973/1/%D0%BA%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0.pdf>
4. Ishchenko S., Obukhov P. (2024). Ekolohichna osvita ta enerhozberezhennia: formuvannia svidomoho pidkhodu u maibutnykh pokolin [Environmental education and energy saving: formation of a conscious approach in future generations]. *Youth and Market*, no. 10 (230), pp. 82–86. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.314191>
5. Cabinet of Ministers of Ukraine (2019). Pro Tsili staloho rozvytku Ukrainy na period do 2030 roku [On the Sustainable Development Goals of Ukraine until 2030]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>

6. State Statistics Service of Ukraine. 17 tsilei, shchob zminyty nash svit [17 goals to transform our world]. Available at: <https://sdg.ukrstat.gov.ua/uk/>
7. Herasymchuk O., Kireitseva A., Melnychenko I. (2020). Kryterii ta pokaznyky otsinky yakosti pidhotovky fakhivtsiv z ekolohii [Criteria and indicators for assessing the quality of training of environmental specialists]. *New Technologies of Learning*, no. 1 (94), pp. 73–78.
8. Cabinet of Ministers of Ukraine (2020). Derzhavnyi standart bazovoi serednoi osvity [State Standard of Basic Secondary Education]. Resolution No. 898 of September 30, 2020. Available at: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/
9. Ministry of Education and Science of Ukraine. Nova ukrainska shkola [New Ukrainian School]. Available at: <https://mon.gov.ua/nova-ukrainska-shkola>
10. Khademi S., Budke A. (2025). Challenges and solutions to implementing education for sustainable development in geography classes: an international comparison of geography teachers' perceptions (Germany–NRW and Iran). *Frontiers in Education*. Available at: <https://frontiersin.org/journals/education/articles/10.3389/educ.2025.1619566/full>
11. Borg C., Gericke N., Höglund H.-O., Bergman E. (2012). The barriers encountered by teachers implementing education for sustainable development: discipline-bound differences and teaching traditions. *Research in Science & Technological Education*. DOI: <http://dx.doi.org/10.1080/02635143.2012.699891>
12. State Service for Education Quality of Ukraine (2024). Propozytsii ta rekomendatsii za rezultatamy zahalnodержavnogo monitorynhovoho doslidzhennia yakosti osvity u zakladakh zahalnoi serednoi osvity v umovakh voiennoho stanu. II etap (2023/2024 navchalnyi rik) [Proposals and recommendations based on the results of the national monitoring study of the quality of general secondary education under martial law. Stage II (2023/2024 academic year)]. Available at: https://znayshov.com/News/Details/propozytsii_ta_rekomendatsii_za_rezultatamy_monitorynhovykh_doslidzhen_z_pytan_diahnostyky_ta_podolannia_osvitnikh_vtrat_u_sferakh_zahalnoi_serednoi_osvity_provedenykh_u_2024_rotsi
13. Gorbanova V. (2025). Upravlinnia yakistiu osvity: inteɦratsiia innovatsiinykh biznes-modelei u systemu osvitnoho menedzhmentu [Quality management in education: integration of innovative business models into the educational management system]. *State and Regions. Series: Economics and Entrepreneurship*, no. 4 (138), pp. 85–90. DOI: <https://doi.org/10.32782/1814-1161/2025-4-13>

Дата надходження статті: 20.01.2026

Дата прийняття статті: 18.02.2026

Дата публікації статті: 02.03.2026